

Czynniki warunkujące prawidłowy rozwój mowy dziecka

Na prawidłowy rozwój dziecka składa się nie tylko harmonijny rozwój fizyczny i psychiczny, lecz także prawidłowy rozwój mowy.

Mowa jest czynnością złożoną, jej opanowanie determinują czynniki zewnętrzne i wewnętrzne takie jak:

- prawidłowo ukształtowany obwodowy narząd mowy,
- prawidłowo ukształtowany ośrodkowy układ nerwowy,
- prawidłowo funkcjonujący narząd słuchu,
- prawidłowo funkcjonujący narząd wzroku,
- prawidłowy rozwój umysłowy,
- prawidłowe warunki środowiskowe i wychowawcze.

Do wytworzenia dźwięków mowy konieczne są należycie ukształtowane układy anatomiczne: **oddechowy, fonacyjny i artykulacyjny.**

Właściwie ukształtowany narząd obwodowy mowy stanowi istotny warunek rozwoju mowy, ale rozwój ten zależy przede wszystkim od prawidłowo funkcjonujących **struktur mózgowych**. Informacje zmysłowe są odbierane przez odpowiednio wyspecjalizowane analizatory wzrokowe, słuchowe i ruchowe.

Percepcja dźwięków warunkuje obiór mowy. **Zależy ona od słuchu fonematycznego, czyli zdolności słyszenia i różnicowania dźwięków mowy.** Inaczej jest to umiejętność rozróżniania najmniejszych elementów składowych wyrazu, czyli dźwięków. Umiejętność ta umożliwia rozróżnianie wyrazów, które są zbudowane z fonemów danego języka. **Za nią odpowiada ośrodek w mózgu zwany analizatorem słuchowym albo ośrodkiem czuciowym mowy.**

Oprócz ośrodka czuciowego w mózgu istnieje ośrodek, zwany ośrodkiem ruchowym, bądź kinestetycznym mowy odpowiedzialnym za czynność mówienia. Od okolicy tej zależne jest czucie ułożenia narządów mowy a w konsekwencji przybieranie odpowiednich pozycji narządów artykulacyjnych.

Ośrodki te i jeszcze inne, biorące udział w procesie mówienia są połączone drogami nerwowymi z jądrami nerwów czaszkowych, które kierują pracą nerwów ruchowych mięni głosowo - artykulacyjnych. Bodziec językowy odebrany uchem zostaje przetworzony w mózgu. Odpowiedź powstaje w mózgu i dzięki (między innymi) analizatorowi ruchowemu może być wypowiedziana za pośrednictwem aparatu mowy.

Warunkiem opanowania mowy jest jej słyszenie. Wady słuchu zaburzają odbiór mowy albo go wręcz uniemożliwiają.

W przyswajanie mowy zaangażowany jest również zmysł wzroku. Widzenie jest podstawowym sposobem poznawania świata. Dziecko tworząc pojęcia, tworzy zarazem wyobrażenia przedmiotów, które widzi w rzeczywistości. Czerpie ono informację na temat języka obserwując zachowanie, wyraz twarzy tego, kto do niego mówi. Prawidłowy wzrok odgrywa ważną rolę, gdyż pierwsze słowa dziecko nie tylko słyszy, ale i "widzi", naśladując ułożenie i ruchy narządów artykulacyjnych osób do niego mówiących. **Innym czynnikiem**

warunkującym, kształtowanie mowy jest prawidłowy rozwój umysłowy.

Niebagatelny wpływ **ma także klimat panujący** w rodzinie. Korzystny jest taki, który zapewnia dziecku zaspokojenie podstawowych potrzeb psychicznych, ogranicza sytuacje stresowe i konfliktowe. Istotny jest również częsty, bliski kontakt z osobami zapewniającymi wymianę werbalną. Zatem jeli środowisko dziecka (rodzina) wystarczająco stymuluje jego rozwój, to udoskonalają się też jego nawyki językowe. **Chęć, gotowość do mówienia**, do nawiązywania kontaktów **wiąże się ze sferą emocji** dziecka.

Język umożliwia pełniejszy kontakt z otoczeniem i tym samym pozwala na zaspokojenie wielu potrzeb psychicznych. Umiejętność porozumiewania się z innymi jest źródłem wywierania wpływu na otoczenie jest to bardzo ważny wyznacznik rozwoju psychicznego - stąd tak dużą wagę przywiązuje się do wczesnej stymulacji rozwoju mowy i zachęcania dziecka do komunikowania się z otoczeniem.

Bibliografia:

1. Usprawnianie mowy u dzieci specjalnej troski: A. Sołtys-Chmielowicz, G. Tkaczyk wyd. UMCS, Lublin 1993
2. Uczymy poprawnej wymowy: E. Sachajska WSiP, Warszawa 1981
3. Dzieci z zaburzeniami mowy: B. Sawa WSiP, Warszawa 1990
4. Nasze dziecko uczy się mowy: L. Kaczmarek Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1988

Wybrały i opracowały: logopedzi G. Dawid i U. Pawełczak